Το δικαίωμα στην αφήγηση (Αμάντα Μιχαλοπούλου)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 11 Δεκεμβρίου, 2006

Το τελευταίο εξώφυλλο του New Yorker παρουσιάζει δύο εικονογραφήσεις της οικογενειακής ζωής γύρω από το τραπέζι: όπως ήταν παλιά και όπως είναι σήμερα. Στην εικονογράφηση της παλιομοδίτικης ζωής η πολυμελής οικογένεια –αδέρφια, ξαδέρφια, παππούδες– τρώει στο γιορτινό τραπέζι και μόνο το μικρότερο παιδί έχει ξεγλιστρήσει και ξεφυλλίζει ένα βιβλίο με ζωγραφιές. Η στάση του σώματος προδίδει ότι όλοι συζητούν μεταξύ τους ανά δύο ή ανά τρεις, γέρνουν για να ακούσουν το διπλανό τους. Στη σύγχρονη εικονογράφηση, μια παρόμοια οικογένεια γύρω από το τραπέζι: έχει κι εκείνη τελειώσει το φαγητό της και παρακολουθεί τηλεόραση. Εντελώς διαφορετική η στάση του σώματος, η τοποθέτηση της καρέκλας. Κανείς δεν μιλάει με κανέναν. Και η μικρή της παρέας έχει ξεγλιστρήσει επίσης, αλλά για να μιλήσει στο τηλέφωνο. Εξήγησα την εικόνα στην τετράχρονη κόρη μου που γοητεύτηκε από τη ζωγραφιά. Αποφάνθηκε ότι ανήκουμε στο παλιό είδος οικογένειας, αφού δεν έχουμε τηλεόραση στο σπίτι. Οπως κάθε φορά αναρωτήθηκα: είναι λάθος να ζεις εκτός εποχής και να τρέχεις στο σπίτι του γείτονα όταν θέλεις να γράψεις ένα τηλεοπτικό σχόλιο; Είναι ένα είδος αντίστασης, καθαρής ματιάς; Ή υπερβολική, ματαιόπονη προστασία – σαν να αγοράζεις για την οικογένειά σου βιολογικά προϊόντα σ’ έναν κόσμο γεμάτο φυτοφάρμακα;

(πατείστε στην εικόνα για μεγέθυνση)

Εκανα αυτές τις σκέψεις κυκλοφορώντας στο Βερολίνο μ’ ένα λεπτό πουλόβερ, Δεκέμβρη μήνα. Οι εφημερίδες γράφουν πως είναι ο πιο ζεστός μεταπολεμικός χειμώνας και πως οι κλιματολογικές αλλαγές είναι πιο ανησυχητικές από ποτέ. Το ερώτημα είναι λοιπόν: αξίζει να αυτοπροστατεύεσαι σ’ ένα τοπίο καταιγιστικών αλλαγών; Και καθώς αυτές οι σκέψεις με κατέκλυσαν, το βλέμμα μου έπεσε στην αγγελία μιας εταιρείας στο σούπερ μάρκετ. Αναλαμβάνουν, έγραφε η διαφήμιση, τη δημιουργία DVD αρχειοθετώντας το παρελθόν μιας οικογένειας. Τους πηγαίνεις φωτογραφίες του πατέρα σου, διπλώματα, προσωπικά αντικείμενα, φέρνεις και μερικά μέλη της οικογένειας να μιλήσουν για τις αναμνήσεις τους και σε μερικές εβδομάδες έχεις μια ταινία, ένα ντοκιμαντέρ επαγγελματικών προδιαγραφών, συγκινητικό και πιστό στις πηγές, σαν κι αυτά που βλέπεις στην τηλεόραση. Ο πατέρας, η μητέρα, ο παππούς, η γιαγιά μπορούν να γίνουν ήρωες της προσωπικής τους ιστορίας.

Αναζητώντας περισσότερα στοιχεία γι’ αυτή τη νέα μόδα έφτασα στην προπέρσινη σειρά του BBC με τίτλο «Who do you think you are?» (Ποιος νομίζεις πως είσαι;) στην οποία μικρές και μεγάλες διασημότητες περιγράφουν το γενεαλογικό τους δέντρο. Εκτοτε άρχισε και στην Αγγλία η μόδα του οικογενειακού ντοκιμαντέρ επί παραγγελία που στοιχίζει δέκα έως είκοσι χιλιάδες λίρες. Οι πελάτες παραγγέλνουν αρκετά αντίτυπα για να στείλουν στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας ένα πρωτότυπο χριστουγεννιάτικο δώρο. Και οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας, όπως συμβαίνει συνήθως, ακολουθούν: με «Lifeblog» που δεν είναι τίποτε άλλο παρά αρχειοθεσία

κειμένων, φωτογραφιών, βίντεο με χρονολογική σειρά. Τα αρχεία αυτά χρειάζονται μόνο σαράντα πέντε δευτερόλεπτα για να μεταφερθούν στους παραλήπτες μέσω Ιντερνετ. Ενα αυθεντικό docu-drama...

Εχει ενδιαφέρον: όσο απομακρυνόμαστε από τον παλαιό τύπο οικογένειας, τόσο αυξάνεται η εφευρετικότητα των κατασκευαστών. Ποιος χρειαζόταν ντοκιμαντέρ γύρω από την οικογενειακή ζωή όταν η οικογένεια δεν ήταν ένα είδος fiction, βιντεοταινίας; Οταν τα μέλη της μαζεύονταν πράγματι γύρω από ένα τραπέζι και διηγούνταν ο ένας στον άλλο ιστορίες, αντί να τις διηγούνται στους σκηνοθέτες των οικογενειακών ντοκιμαντέρ; Οι σκηνοθέτες, κατά τραγικά ειρωνικό τρόπο, θα καθηλώσουν τα μέλη μιας οικογένειας γύρω από μια τηλεόραση πάλι για να μάθουν, χάρη σε μεσάζοντες, την ιστορία του παππού τους...

Είναι πράγματι πρωτότυπο, αλλά είναι χρήσιμο; Εχουμε τόσα εργαλεία πλέον στα χέρια μας για να αποφεύγουμε την αμεσότητα της επικοινωνίας, αλλά η λαχτάρα μας γι’ αυτήν μας αναγκάζει να κάνουμε ένα μεγάλο κύκλο γύρω της και τελικά να την αγοράζουμε υπό μορφή πρωτότυπης υπηρεσίας. Η τηλεόραση προσπαθεί να μας πείσει ότι είναι ο ιθύνων νους πίσω απ’ όλες τις αφηγήσεις. Λίγο αν αφεθούμε και θυμηθούμε πώς ζούσαμε πριν από τα χρόνια της τηλεόρασης, τότε ίσως διεκδικήσουμε πάλι το δικαίωμά μας στην αφήγηση ιστοριών.

(Πηγή: "Καθημερινή" 10/12/2006)